

Η παιδεία στο ιερό νησί της Πάτμου

[/ Πεμπτουσία](#)

image not found or type unknown

Η Πατμιάδα Εκκλησιαστική Σχολή ιδρύθηκε το 1713 από τον μεγάλο Πάτμιο Διδάσκαλο και Ιεροδιάκονο Μακάριο Καλογερά, έτος κατά το οποίο επέστρεψε στη γενέτειρά του, μετά από μακροχρόνιες σπουδές στη Μεγάλη του Γένους Σχολή της Κωνσταντινουπόλεως. Η Σχολή στεγάστηκε και πρωτολειτούργησε μέσα στο κτιριακό συγκρότημα - Κάθισμα - του Ιερού Σπηλαίου της Αποκαλύψεως της Πάτμου. Η θέση της Σχολής ήταν καθοριστικής σημασίας, εφόσον βρισκόταν στην πιο επίκαιρη θρησκευτική θέση του νησιού, δίπλα στο χώρο του Ιερού Σπηλαίου, μέσα στον οποίο ο Απόστολος και Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος, ο αγαπημένος μαθητής του Κυρίου και Απόστολος της Αγάπης, έφτασε εξόριστος το 95 μ.Χ., είδε τα φοβερά οράματα και έγραψε το Βιβλίο της Αποκάλυψης.

ος Ιεροδίακονος Άγιος Μακάριος ο Καλοντικός, ιδρυτής και πρώτος διδάσκαλος του Ελληνικού

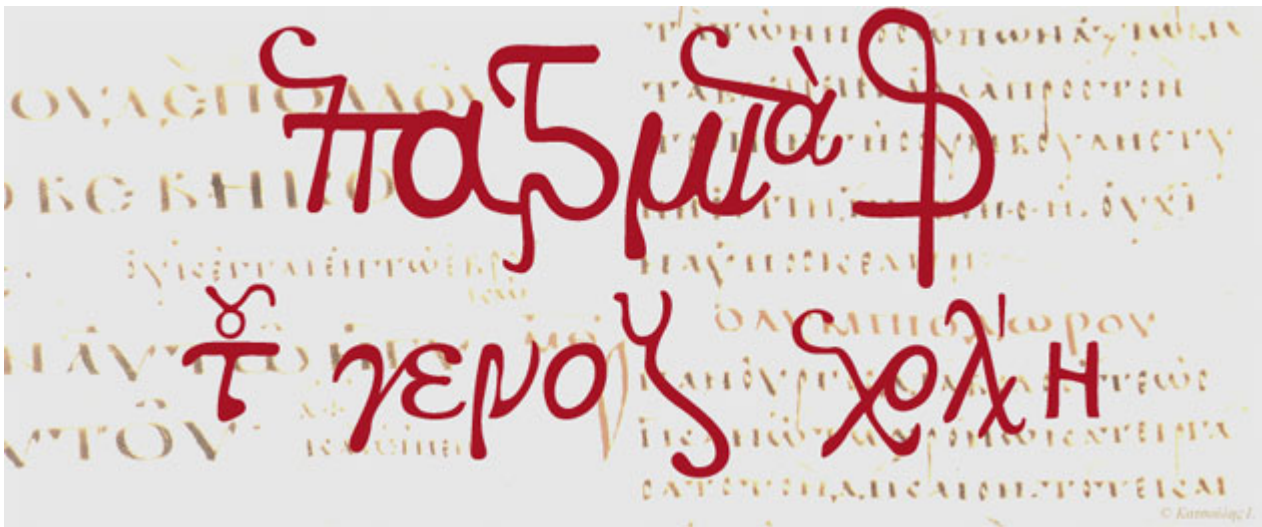
Από την ίδρυση της Σχολής το 1713, ορισμένοι χώροι της Αποκαλύψεως χρησίμευσαν όχι μόνο ως αίθουσες διδασκαλίας, αλλά και ως κοιτώνες των μαθητών. Η θρησκευτική και παιδαγωγική δύναμη του Ιερού Σπηλαίου εξυπηρετούσε τις θρησκευτικές ανάγκες μαθητών, αλλά και διδασκάλων, διέπλαθε το χαρακτήρα των μαθητών, συνδυάζοντας την ακαδημαϊκή παιδεία με την κατά Θεόν κατάρτιση και την αληθινή Θεογνωσία. Πλήθος μαθητών, αλλά και προσκυνητών κατέκλυσε τη Σχολή για να ακούσει τον Άγιο των Ελληνικών Γραμμάτων. Επειδή λειτούργησε μέσα στο κτιριακό συγκρότημα του Καθίσματος ονομάστηκε «ένδον της Αποκαλύψεως Φροντιστήριο».

Ο Άγιος Μακάριος, ενώ κατέβαλε ενοίκιο στη Μονή του Αγ. Ιωάννου του Θεολόγου για το Κάθισμα, δίδασκε χωρίς μισθό και φρόντιζε για τους απόρους μαθητές του με τη βοήθεια των Πατμίων φίλων του, αλλά και φιλογενών της Κωνσταντινουπόλεως, οι οποίοι έστελναν χορηγήματα.

Το χαρακτηριστικότερο γνώρισμα της Σχολής ήταν η παροχή «αδάπανης»

παιδείας σε όλους, Πατμίους και ξένους. Η διαμονή στη Σχολή ήταν πάντα δωρεάν, ενώ η διατροφή των μαθητών ήταν προσωπική υπόθεση του καθενός, αφού τότε δεν υπήρχε κοινή τράπεζα. Ωστόσο, οι φτωχότεροι των μαθητών ετύγχαναν της συνδρομής των δασκάλων τους, για να μπορέσουν να καλύψουν τις βασικότερες ανάγκες τους.

Και η Πατμιάδα, όπως άλλωστε και όλα τα σχολεία των χρόνων της δουλείας, λειτούργησε όλα της τα χρόνια με πολλές ελλείψεις. Παρά τις ελλείψεις της όμως, παρουσίασε μεγάλη απόδοση, κάτι που ομολογούσαν οι πάντες. Σπούδαζαν νέοι από όλα τα κοινωνικά στρώματα και από διάφορα σημεία της Ρωμιοσύνης.

Έτσι, με χορηγία κυρίως του Μανωλάκη Υψηλάντη, προσωπικού φίλου του Μακαρίου, αλλά και άλλων, μεταξύ των οποίων ιδιαίτερα πρέπει να μνημονευθεί η οικονομική συμβολή της συντεχνίας («ρουφετίου») των Γουναράδων της Πόλης, κτίζεται αργότερα ιδιαίτερο κτίριο δίπλα στην Αποκάλυψη για να στεγάσει την Πατμιάδα, γνωστό σήμερα ως «Παλιά Πατμιάδα», τα ερείπια του οποίου σώζονται έως τις μέρες μας.

Το 1729 λοιπόν ξεκίνησε η ανοικοδόμηση του κτιρίου της Σχολής, η ολοκλήρωση της οποίας καθυστέρησε λόγω δυσκολιών, όπως ο φοβερός λιμός του 1729. Η Αποκάλυψη, ωστόσο, δεν εγκαταλείφτηκε εντελώς. Ο Διδάσκαλος Μακάριος και μερικοί ιερωμένοι και μοναχοί από τους μαθητές διέμεναν σε αυτήν. Πλήθος διδασκάλων του Γένους, Αρχιερείς, Πατριάρχες, Ιεραπόστολοι και Εθναπόστολοι, για τους οποίους θα γίνει αναφορά παρακάτω, αποφοίτησαν από τη Σχολή, χρημάτισαν διδάσκαλοι και λάμπρυναν την Εκκλησία και το ελληνικό Έθνος με τη δράση τους. Η Σχολή μεταβλήθηκε σε ένα νέο «Στουδίο» σοφίας και αρετής για εκατοντάδες νέους και εξελίχθηκε σε ένα από τα μεγαλύτερα κέντρα Παιδείας του Νέου Ελληνισμού.

Η παιδεία που εγκαινιάζεται με τη Σχολή του Μακαρίου είναι παιδεία συστηματική, προγραμματισμένη, έχει ανάλογη πορεία με την παιδεία που παρείχαν τα άλλα σύγχρονά της σχολεία και συμβαδίζει με εκείνη της Μεγάλης του Γένους Σχολής. Είχε χαρακτήρα ακαδημαϊκό, ειδικευμένους διδασκάλους, προκαθορισμένη διδακτέα ύλη, χώρους διδασκαλίας και διαβίωσης των μαθητών, αδιάκοπη λειτουργία.

Η Σχολή αποτελούσε προσωπικό εγχείρημα του Μακαρίου, ο οποίος διαχειριζόταν όλες τις υποθέσεις προσωπικά, φρόντιζε για την επίλυση των προβλημάτων και την ομαλή λειτουργία της. Ο Διδάσκαλος Μακάριος δημιούργησε ισχυρούς δεσμούς φιλίας και αλληλοεκτίμησης μεταξύ τους. Πολλοί γονείς έστελναν τα παιδιά τους στην Πάτμο, διότι ήταν εξασφαλισμένη η ηθική και πνευματική τους ασφάλεια.

Η ιερότητα του χώρου σε συνδυασμό με τον βίο των Διδασκάλων Μακαρίου και Γερασίμου, που και μετά το θάνατό τους έχουν φήμη Αγίου, διέπλαθε το χαρακτήρα των φιλομαθών μαθητών. Τα μαθήματα που δίδασκε ήταν τόσο η Ερμηνεία Ελλήνων Κλασικών συγγραφέων, όσο και των Μεγάλων Πατέρων της Εκκλησίας. Όσον αφορά στο διδακτικό της πρόγραμμα, η Σχολή της Πάτμου παρείχε -κυρίως- παιδεία Μέση και Ανώτερη, εγκύκλια και Φιλοσοφική. Στο πλαίσιο της μέσης και ανώτερης παιδείας, και σύμφωνα με στοιχεία, που αντλούμε από τα σωζόμενα «Μαθηματάρια», διδάσκονταν Φιλολογικά και Φιλοσοφικά Μαθήματα, Ρητορική, Θεολογία, Εκκλησιαστική Μουσική, Λατινικά και Φυσική. Οι εκπαιδευτικές μέθοδοι κατά την περίοδο του Μακαρίου μπορούμε να πούμε ότι

εμπνέονταν και προσομοίαζαν μεαυτές της Μεγάλης του Γένους Σχολής.

Ο Ορθόδοξος Πατέρας Μακάριος δίδαξε υπεύθυνα έως το 1737, έτος κατά το οποίο απεβίωσε. Τον διαδέχθηκε στη διεύθυνση της Σχολής ένας από τους Μαθητές του, ο Άγιος Γεράσιμος ο Βυζάντιος ο εξ Υψωμαθείων, έχοντας ως υποδιδάσκαλο τον μοναχό Βασίλειο Κουταλινό, μετέπειτα Σχολάρχη της Σχολής. Από αυτό το κτίριο αποφοίτησαν οι πρώτοι μαθητές που άναψαν πυρσούς παιδείας σε όλα τα μέρη της υπόδουλης Ελλάδας και διαφήμισαν την Πάτμο σαν φυτώριο παιδείας.

Το 1769 η Πατμιάδα Σχολή με Πατριαρχικό Σιγγίλιο του Θεοδοσίου του Β' μετονομάζεται σε «Κοινή Σχολή του Γένους». Αυτό μαρτυρεί όχι μόνο το ιδιαίτερο ενδιαφέρον της Μητέρας Εκκλησίας για τη Σχολή του Μακαρίου, αλλά είναι χαρακτηριστικό της πατριαρχικής τιμής και επευλογίας, που την περιέβαλλαν και δηλώνει την ανύψωσή της στην περίοπτη θέση της Πατριαρχικής Σχολής. Αποστέλλεται ο Πάτμιος Δανιήλ Κεραμέας να διδάξει. Στα χρόνια του Δανιήλ προσλαμβάνεται ως υποδιδάσκαλος ο Πάτμιος Μιχαήλ Μαργαρίτης, ο οποίος μετά το θάνατό του Δανιήλ Κεραμέα ανέλαβε σχολάρχης έως το έτος 1809 με υποδιδάσκαλο τον Ιερομόναχο Κύριλλο Σγουρομαλλινό. Διάδοχός του αναδεικνύεται ο Παΐσιος Καραπατάς (1809-1818).

Ακολουθούν τα δύσκολα χρόνια της Επανάστασης. Χάρη στη δράση πολλών διαπρεπών διδασκάλων η Σχολή απέβη φάρος τηλαυγής στα δύσκολα αυτά χρόνια της εθνικής μας υπόθεσης. Διακεκριμένοι Διδάσκαλοι της Σχολής που διορίστηκαν τα επόμενα χρόνια ήταν οι Ιεροδιάκονος Παΐσιος Μαζαράκης, Ιερομόναχος ο Νεόφυτος Βυζάντιος, Μοναχός Χαράλαμπος Θεσσαλονικέας και Ιωάννης Σφοίνης Σάμιος (1831-1835). Ακολούθησαν οι Μοναχός Ισαάκ Κρης (1835-1844) και ο Ιεροδιάκονος Ιεζεκιήλ Παπουτσίνας, ο οποίος και μεταρρύθμισε θέματα που αφορούσαν τη διδασκαλία της Σχολής. Η μεταρρύθμιση αφορούσε όλα τα διδακτικά βιβλία του Κούμα. Διάδοχός του αναδείχθηκε ο μαθητής του Νικόδημος Κάπος, Πάτμιος Ιερομόναχος.